

Gafouré

De zang van de
Zwarte Engel

F. Driessen

Eerder verschenen bij mijnbestseller.nl : “De Hoofdrolspeler” (2014)

2e druk September 2016
Schrijver: F. Driessen
Coverontwerp: Felix-Jan Kuypers
ISBN: 9789463184281
© F.J.J.M.Kuypers 2016

Voor Leon en Juliëtte Herckenrath en al hun nakomelingen.

Met mijn bijzondere dank aan Max Driessen (†), Felix Driessen (†), Cornelia Herckenrath (†), Han Driessen (†), de Rosalie Driessen Stichting, Agnès Driessen, Eduard Driessen, Karen Mickel Bennett, Samba Touré, Het Westlands Museum, de Gemeente Monster, Paul Scholder, Maurits Kuypers, Johanmeneer, Ancestry.com, Geneanet, Genealogie Online en Wikipedia.

*"We've been running round in our present state,
hoping help will come from above.
But even Angels there make the same mistakes,
in love, in love, in love, in love..."*

*(Uit het nummer "Sea Breezes", geschreven door Brian Ferry
in 1971, voor het eerste album van Roxy Music.)*

Lied 0 : In den Beginne

*In den beginne was er niets;
Helemaal niets.
En wat er zich daar buiten bevond ?
Daar weten wij nog minder van.
Door een onbekende oorzaak ontstond er
op een zeker moment een opeenhoping
van energie, van massa.
Zoveel is zeker.
En deze samenballing van energie explodeerde.
Ongeveer 13,7 miljard jaar geleden vormde zich
door deze explosie, vanuit het niets : “Het Iets”.
En de losgeslagen stukken,
van energie zwangere brokken materie,
vlogen vanuit het middelpunt
naar alle uithoeken van het universum.
Na miljoenen lichtjaren reizen door de lege ruimte
vormde zich uit tenminste een van de kleinste brokjes
- op galactische schaal een minuscuul vlokje materie -
een ster, die wij kennen als “de Zon”.
Ongeveer 9 miljard jaar na de ‘Oerknal’
was dit minuscule propje energie
veranderd in een, nog steeds witheet,
met enorme kracht ronddraaiend balletje
dat in zijn wordingsgeschiedenis op zijn beurt
vier grote, vier kleinere en ontelbare
nog veel kleinere brokstukjes
de grote leegte om zich heen in slingerde.
Maar... deze brokjes massa werden,
door de enorme aantrekkingskracht van de Zon,
gedwongen er in een baan omheen te blijven cirkelen.
De vier grootste brokstukken,
met hun oppervlak dat voornamelijk uit gas bestond,
vormden vier mooie ronde ballen.*

*De vier kleinere brokjes werden vier pokdalige bolletjes,
constant geteisterd door inslagen van de allerkleinsten.
Het gruis dat rondcirkelde werd gevangen in twee banden puin;
Één band tussen de kleinere en grootste ballen
en één band ver daarbuiten, op grote afstand van de Zon.
Op het derde van de vier kleinere balletjes,
voor het gemak : “Gea”, “Terra”, of “Aarde” genaamd,
ontstond ongeveer 1 Miljard jaar na haar geboorte
toen het oppervlak dermate afgekoeld was
dat het bij toeval een vaste vorm aannam,
door een bizarre samenloop van omstandigheden
een dusdanige samenstelling van elementen
dat er zich de mogelijkheid voordeed
om ‘organisch’ materiaal te vormen;
‘Leven...’*

*Eencellig nog weliswaar, maar in staat om zichzelf
door deling te vermeerderen, vernieuwen en veranderen
en zich aan te passen aan de steeds veranderende
omstandigheden.*

*‘Mutaties’, noemen wij deze aanpassingen nu
en het proces dat zich in de afgelopen 4,7 miljard jaar
afspeelde : ‘Evolutie’.*

En God ?

*Ergens ver buiten het universum - waar weten wij niet -
merkte Hij ‘Niets’ op van dit spectaculaire voorval.
Zijn lichaam werd bij de oerknal versplinterd
en verspreid over het Heelal.*

*Een van deze splinters kwam – alweer bij toeval –
terecht op Aarde, op het Afrikaanse continent,
in het stroomgebied van de rivier die later
door de omwonenden de Djoliba genoemd werd...*

Lied 1 : Reisgenoot en begeleider

*I am the Passenger,
And I ride, and I ride, and I ride...
I see the stars come out in the sky,
Yeah, the bright and hollow sky,
Everything looks good tonight.
And all of it was made for you and me,
So let's ride and ride and ride...
Singing : "La, la, la, la, lalala, laaah !"*

Mijn reisgenoot en ik zingen uit volle borst mee met Iggy Pop
"Singing : La, la, la, la lalala, la, lala, laaah !"

We rijden in zijn Hyundai terreinwagen, langs de rotsachtige kust van Zuid-Marokko, van de mondaine badplaats Agadir naar de Spaanse Sahara; De ondergaande zon tegemoet.

Hij is hier helemaal in zijn element.

Als kind zei hij altijd al, dat zijn ziel in Afrika thuishoorde. En al kon hij dat toen nog niet weten, daar had hij helemaal gelijk in; Hij heeft een Afrikaanse ziel.

En die Afrikaanse ziel, dat ben ik.

'Djinns' noemt men ons; 'Geesten', of 'Engelen'.

Of ze noemen ons, als ze ons vrezen, 'Shaitan'; 'De Duivel'.

En vroeger, toen dat woord nog onbeladen en allesomvattend was, werden al mijn soortgenoten aangeduid met 'God'.

Ik noem mijzelf al vanaf het begin der tijden : "Gafouré", 'de Begeleider'. Ik ben een watergeest. Mijn stem klinkt als de gefluisterde klanken van de natuur langs de oevers van de rivier; Het gekabbel van een bergbeek, het fluiten van de wind, het geknetter van een kampvuur, of het getik van de regen op een zinken dak.

Door Efjee, mijn huidige reisgenoot, wordt ik meestal 'Gé' genoemd, of 'Gerardus', naar zijn grootvader en zijn betovergrootvader.

Hij voelt kennelijk aan, dat hij mijn aanwezigheid mede aan hen te danken heeft.

(Grappig genoeg ontdekte hij enige tijd geleden, tijdens een antropologisch onderzoek in de Ardennen naar de religieuze overtuigingen van de Kelten in West Europa, dat 'Gérard', of 'Gerhardt', in de Keltische cultuur de verhullende aanduiding van de duivel is).

Hij noemt zichzelf 'sjamaan', mijn reisgenoot, omdat hij onze aanwezigheid bijna fysiek kan waarnemen en soms zelfs letterlijk met ons praat. Met 'gewone' mensen kunnen wij namelijk niet spreken; Hun gebeden bereiken ons wél, maar hen antwoorden doen wij vrijwel nooit.

Door zijn moeder, wordt Efjee meestal haar 'engelbewaarder' genoemd, vanwege de zorg waarmee hij haar altijd omringt. En als ze het met anderen over hem heeft, duidt ze hem aan als "Niemand", omdat hij ooit op haar verzuchting: "Niemand zet ooit mijn vuilniszakken buiten", antwoordde met de repliek: "Okee !!! Dan ben ik dus 'Niemand', want ik heb ze net buiten gezet!"

En juist die buitengewone zorgzaamheid, dat is mijn 'werk'; De reden van mijn bestaan; Het doel waarvoor ik enkele duizenden jaren geleden, aan de oever van de Djoliba-rivier, letterlijk 'in het leven geroepen' ben door een bezorgde aanstaande vader die, met zijn smeekbede aan de goden, zowel zijn vrouw, als zijn nog ongeborn kind wilde behoeden voor de gevaren van het leven in de wildernis.

Wie wij gaan 'begeleiden' en waarom, mogen wij zelf beslissen en ook voor hoe lang; Onze begeleiding, die van generatie op generatie overgaat, kan soms een heel korte

periode gelden - Enkele minuten, uren, dagen, of maanden - Maar soms kan hij ook een heel mensenleven omvatten.

Ik heb mijn huidige reisgenoot 'ontdekt' toen hij nog bij zijn moeder Agnès in het geboortekanaal zat, met zijn navelstreng drie keer rond zijn kleine nekje gedraaid.

Destijds woonde ik met Gé, haar vader en mijn toenmalige reisgenoot, in Zuid-Frankrijk; In Menthon, aan de côte d'Azur en ik verveelde me te pletter.

Op zo'n typisch mediterrane luie zomerse zondagmiddag zat Gé plotseling rechtop in zijn strandstoel. Hij schreeuwde het uit: "AGNÈS !!!"

De klank leek wel van uit zijn tenen te komen. Het galmde over het strand en over de hoofden van de talrijke, met Ambre Solaire ingesmeerde zonzonaanbidders, die geschrokken opkeken naar die zeer aantrekkelijke man van in de zestig, met zijn gespierde, donker getinte torso.

En zijn 'wish' was mijn 'command'; Ik 'vloog' naar het noorden; De Franse Alpen over, de Jura, de Vogezes, de Ardennen en daarna langs de Maas, helemaal tot aan het dorpje Heesch, een buitenwijk van Nijmegen, waar ik nog net op tijd was, om het leven van mijn huidige reisgenoot in de moederschoot te redden.

Met behulp van de dienstdoende verloskundige kon ik Effe binnen een handomdraai van de verstikkende strop om zijn kleine halsje bevrijden, waarna wij hem, vredig drinkend aan de borst van Agnès, zijn trotse moeder, konden achterlaten.

Veel schade leken die paar minuten zuurstofgebrek gelukkig niet aangericht te hebben bij het verder blakend gezonde ventje. Een lichte hersenbeschadiging had ik echter niet kunnen voorkomen; Als blijvend aandenken aan de angstige eerste minuten van zijn leven, zou de kleine Effe voor altijd een vrijwel onmerkbaar kleine motorische stoornis met zich meedragen.

Pas veel later ben ik erachter gekomen, dat zijn 'geboorte met de strop' de grondslag zou gaan vormen voor mijn speciale 'connectie' met hem; Zuurstofschuld bij de geboorte kan bij een kind namelijk ook contact- en gedragsstoornissen tot gevolg hebben, waarbij het gebrek aan omgang met de 'gewone' wereld, gecompenseerd wordt door mediamieke gaven ten opzichte van de onze; De gave om met 'de wereld van de geesten' te communiceren.

Na de geboorte van Efjee kon ik weer in alle rust terugkeren naar het zonnige zuiden, waar ik mijn handen gaandeweg steeds voller kreeg met het beschermen en bewaken van zijn grootvader Gé en diens broer Han, die tot op dat moment al 62, respectievelijk 60 jaar onder mijn hoede hadden gestaan en die mijn begeleiding met het verstrijken van de jaren in toenemende mate nodig zouden gaan krijgen, op weg naar het einde van hun laatste levensfase.

En zo - van grootvader, naar dochter, naar kleinzoon en weer terug naar grootvader en oudoom - zo beweegt mijn leven als paardensprongen op een schaakbord door de generaties heen.

Vrienden, of familie heb ik zelf niet, al kom ik op mijn vele, verre reizen wel eens 'zielsverwanten' tegen; Berggeesten, bosgeesten, vooroudergeesten en beschermengelen als ikzelf.

Veel meer over mijzelf vertellen kan ik al evenmin; Ik weet alleen dat ik al heel erg oud ben. Hoe oud precies kan ik niet uitdrukken in jaren, eeuwen, of millennia - de in de westerse wereld gebruikelijke manier om de tijd aan te duiden.

De enige manier om mijn leeftijd vast te stellen, bestaat voor mij uit het reciteren van de onafgebroken serie reisgenoten die ik door de eeuwen heen begeleid heb; Van generatie, op generatie, op generatie, vanaf 'Den Beginne', tot aan het nu.

Zo lijken mijn vroegste herinneringen als djinn allemaal op elkaar. Ze bestaan uit het begeleiden en beschermen van een lange reeks gelijksoortige jonge mannen en vrouwen; Generatie na generatie, allemaal met gelijksoortige levensverhalen.

Ik zat nachtenlang met de vissers op hun gammele bootjes te wachten op een school vissen die bereid was in hun netten te zwemmen. Ik volgde de jagers dagenlang op zoek naar wild, trok dag en nacht, jaar in jaar uit, rond met de herders en hun vee. Ik reisde seizoen op seizoen rond met de boeren, de wevers en de pottenbakkers, die hun waar verkochten in de steden. Ik trok rond, van dorp naar dorp, van stad naar stad, met stenenbakkers, vroedvrouwen en medicijnmannen.

Deze laatsten werden 'Hoefsmeden', of 'Okoumifo' genoemd in de Fouta Djalon, het berggebied in het zuiden van West Afrika waar ik oorspronkelijk vandaan kom. En tegenwoordig worden zij daar 'Fourgerons' genoemd, in het Frans; In de taal dus van de blanke vreemdelingen, die het mooie en vruchtbare land langs de oevers van de Djoliba-rivier, die zij 'la fleuve Niger' noemen, eerst gekoloniseerd en daarna leeg geroofd hebben.

Met de komst van deze ruwe en onbehouwen 'Toubabs' begon voor mijn beschermelingen en hun begeleider : 'Het grote reizen...'

Meegesleurd, verkocht, gekocht, verkocht, bevrijd, gevlucht en opgejaagd...

Van hot naar her,

De wereld rond....

Lied 2 : Ma Kouyaté

Onder een boom, ver weg van zijn dorp, zat ik samen met mijn vriend de schaapsherder, in de verstikkende hitte van de brousse, loom een liedje te neuriën, toen ik weggeroepen werd door een schrille kreet, die alleen ik kon horen.

Had ik een fysiek lichaam gehad, dan zou ik bij het opspringen, zeker mijn hoofd gestoten hebben tegen een van de merkwaardig gevormde vruchten van de Baobab, die vol en rijp aan hun lange draden vanuit de kruin naar beneden hingen. “Drolpeer” noemen ze deze boom in het Afrikaans, de taal van de blanke Zuid-Afrikanen, terwijl hij in het Nederlands meestal wordt aangeduid als de Apenbroodboom, of ook wel als de Duivelsboom... Maar daar had ik toen natuurlijk nog geen weet van.

Youssof, de schaapsherder, schrok even wakker, keek om zich heen, of er iets aan de hand was met zijn kudde, maar toen hij zag dat er in de wijde omtrek niets verontrustends te bekennen was, fronste hij even de wenkbrauwen, sloot daarna zijn ogen weer en dommelde weg, terug naar de droom, die ik hem even daarvoor in zijn halfslaap had ingefluisterd. Het was mij gelukkig meteen duidelijk, dat ik hem verder in alle rust aan zijn lot kon overlaten. Zijn neef, Massambou, had mij meer nodig dan hij.

Ik bewoog mij, onder de zinderende middagzon, moeiteloos van Baobab naar Baobab, over de verder lege en kale vlakke, naar het dorpje Gada-Woundou, gelegen tegen de oostelijke uitlopers van het Tamgué-massief, onderdeel van het Fouta Djalongebergte, in het noorden van het land in West Afrika, dat tegenwoordig aangeduid wordt als : Guinee Conakry.

Handenwringend, alsof hij op mij stond te wachten, ijsbeerde Massambou op en neer voor de gammele houten deur van zijn lemen hut. Hij prevelde de laatste woorden van het gebed, dat rechtstreeks tot mij gericht was en dat mij van verre naar zijn huis gelokt had. Binnen klonk het zachte gekreun van Kandia, zijn hoogzwangere vrouw.

Hij had haar voor het eerst gezien toen hij op visite was bij zijn tante Nja Kouyaté, die een dagreis verderop woonde, in de buurt van Tougoué, waar zij een stukje land bezat, met fruitbomen en een kruidentuin. De kleine Kandia speelde in het keurig aangeveegde stof op het erf van tante Nja, met haar zelfgemaakte poppetjes van vlas. Twaalf jaar was ze toen pas, maar haar lichaam begon al de eerste tekenen van vrouwelijkheid te tonen. Zij was de dochter van de min, die, als zij weggeroepen werd om ergens een jonge vrouw te helpen bij de geboorte van haar kind, haar dochtertje toevertrouwde aan de zorgzaamheid van haar buurvrouw Nja Kouyaté.

Kandia kon zichzelf prima vermaken met haar vrolijke poppenspel en nadat hij enige tijd vertederd naar dit schouwspel had staan te kijken, had Massambou voorzichtig bij zijn tante geïnformeerd, of dit wonderschone meisje al aan een lokale jongeman beloofd was. Nja had hem even fronsend aangekeken en gevraagd of hij dat serieus meende; Dit was immers nog maar een kind ! Maar hij had zijn tante gerustgesteld en gezegd dat hij haar, als zij vrij was en haar moeder het toestond, over een paar jaar op zou komen halen. “Èn”, voegde hij hieraan toe : “Ik zal haar behandelen alsof zij mijn eigen moeder is !”. “Dat is nu ook weer niet nodig”, zei zijn tante lachend, “Als je maar goed voor haar zorgt en nooit vergeet hoe mooi en onbekommerd zij was, de eerste keer dat je haar zag”.

Al zes jaar waren zij nu bij elkaar, maar pas kort geleden hadden zij eindelijk voor de eerste keer de goedkeuring van de goden ontvangen, om een kind ter wereld te brengen.

Eigenlijk mochten ze maar in een God geloven volgens de leer van de Profeet, maar nadat hun gebeden tot de Allerhoogste jarenlang niet door Hem beantwoord werden, hadden zij zich toch, stiekem, gewend tot de vooroudergeesten, die in deze afgelegen streken nog steeds grotere krachten toegeschreven werden dan die nieuwe god van de blanke mannen uit het Noorden. Nachtenlang hadden zij samen gebeden tot Ama, de geest van Massambou's grootmoeder en Djá de herdersgeest.

Samen hadden ze, toen duidelijk werd dat er nu snel een kind geboren zou worden, dit schamele onderkomen gebouwd.

Massambou had bij de rivier klei verzameld en daar stenen van gebakken. Één voor één hadden ze de stenen naar de plek in het dorp gedragen, die door het dorps hoofd aan Massambou geschonken was, in ruil voor het vlees en de ingewanden van vijf schapen.

Van de huiden en de wol van de eerste vier schapen had Kandia een groot bed gemaakt voor Massambou en haarzelf en het laatste had zij bewaard voor de wieg van het kind, als het geboren zou worden.

Samen hadden ze de stenen opgestapeld, in een cirkel met een diameter van 6 stappen, met uitsparingen voor een deur op het oosten en twee ramen op het noorden en het westen. Van de bast en de takken van een omgevallen boom had Massambou het staketsel voor het dak, de deurposten en de balk voor boven de deur gemaakt.

De dorpelingen kwamen, toen ze zagen dat het huis bijna klaar was, de grote bossen stengels aandragen, die altijd overbleven na de gierstoogst en Kandia vlocht de stengels vervolgens kundig tot de grote matten die als dakbedekking moesten gaan dienen.

Voor de laatste helpende hand bij de totstandkoming van het huis, kwam de zoon van het dorps hoofd aansjouwen met een deur van ruwe houten planken, die door zijn vader bewaard was tijdens de bouw van hun eigen nieuwe onderkomen, toen hij het ambt van het vorige dorps hoofd overnam.

Nadat de deur geplaatst was, had Massambou nóg een schaap geslacht, om de doop van het huis te vieren.

Het hele dorp had zich verzameld op het erf voor hun nieuwe huis, toen Massambou, geheel opgetuigd in de kledij die hij altijd droeg bij dit soort officiële gelegenheden, compleet met gezichtsbeschildering en verentooi, het bloed dat bij de slacht opgevangen was tegen de deur had gesprenkeld, onder het zingen van bezweringen tegen de boze geesten.

Voor mij zou de deur echter altijd openstaan.

Ik passeerde Massambou zonder dat hij mijn aanwezigheid opmerkte. Het gekerm van Kandia werd namelijk luider en luider en ik wist dat zij nu snel haar kindje ter wereld zou moeten brengen. Toen ik het huisje door de gesloten deur binnen kwam glippen, zag ik meteen dat er geen tijd te verliezen was; Als ik haar niet snel zou voorzien van een rustgevende gedachte, dan zou zowel moeder als kind deze dag niet overleven. Ik fluisterde haar de spreuken in, die ik al sinds mensenheugenis had ingefluisterd bij jonge vrouwen in barensnood. Een glimlach krulde om haar mondhoeken, haar ogen begonnen weer te glanzen en ondanks dat haar weeën nu nog krachtiger werden, bleef zij rustig doorademen.

Met een laatste zeer felle wee perste zij het hoofdje, de schouders, het buikje, de billetjes en de beentjes van een prachtig klein meisje naar buiten.

Die laatste krachtsinspanning ging gepaard met het slaken van een zo luide zucht, dat Massambou hem buiten kon horen en geheel over zijn toeren van de spanning die hem de laatste uren in zijn greep had gehad, stormde hij het huisje binnen. Maar zijn onrust bleek onnodig; Kandia lag uitgeput maar

voldaan te slapen, met haar pasgeboren dochttertje vredig in haar armen.

Massambou viel op zijn knieën en dankte ons, de geesten van zijn voorouders. Hij beloofde ons, dat hij dit kleine meisje altijd met zijn leven zou beschermen. En hij zou haar Ama Kouyaté noemen, naar zijn grootmoeder, om zo zijn dank uit te drukken voor onze goddelijke tussenkomst.

In de jaren die op deze vreugdevolle dag zouden volgen, werd “Ama Kouyaté” al snel “Ma Kouyaté”, omdat zij zich van haar vroegste jeugd als een echt moedertje zou gedragen; Zij zorgde ‘moederlijk’ voor de kippen, de geiten en de schapen op het erf. Zij speelde ‘moedertje’ met de poppen die Kandia voor haar in elkaar vlocht en toen ze wat ouder werd en ging spelen met de kinderen uit het dorp, vertolkte zij de rol van zorgzame en bezorgde moeder voor haar speelkameraadjes. Vanaf haar zevende levensjaar werd zij vaste oppas voor de jongere kinderen van de buren. Zij had kortom de gedroomde combinatie van eigenschappen van Kandia, de dochter van de vroedvrouw en van Massambou, de herderszoon.

Het leven op en rond het erf van Massambou en Kandia leek op het oog precies op dat van de andere dorpsbewoners, maar in wezen was het volledig anders.

De bevolking van Gada-Woundou bestond, net als die van de omliggende dorpen vrijwel geheel uit landbouwers, jagers, vissers en herders; Simpele mensen, die leefden van dag naar dag, van seizoen naar seizoen; Geheel volgens het stramien van het leven van hun ouders en voorouders. Tweemaal per jaar werd er gierst gezaaid en geoogst. De schapen, geiten en runderen werden dagelijks naar een andere weide geleid. In de regentijd werden er netten uitgewooid in diverse beken in de buurt en in de droge tijd gingen jagers soms weken de brousse of de bergen in om, gewapend met pijl en boog, speren, steenslingers en vogelnetten, zoveel mogelijk hazen,

hertjes en vogels te verschalken. De vrouwen uit het dorp hielden zich voornamelijk bezig met het verwerken van schapenwol, het malen van gierst, het vlechten van matten, het schoonmaken van vissen, het plukken van parelhoenders en het koken van maaltijden. Een enkeling had een tuintje met yamwortels, okra, knoflook, gember, pepers, aardnoten en andere groenten en kruiden, om de maaltijden van een beetje smaak te voorzien. Deze groenten en kruiden werden geruild met de opbrengsten van de jacht en de overschotten van de slacht, van de eigenaars van het vee. Geld bestond nog niet in de Fouta Djalon en was ook nog nergens nodig voor. Er was alleen een vorm van ceremonieel geld, bestaande uit kralen, edelstenen, gouden en zilveren voorwerpen en bijzonder aardewerk, dat diende om de macht van de dorpsoudsten uit te drukken en om indruk te maken op de zeer incidentele bezoekers uit andere dorpen en streken.

Massambou en Kandia vielen echter buiten deze uiterst simpele, maar effectieve ordening van het leven;

Kandia had, als dochter van een vroedvrouw en omdat zij bovendien afkomstig was uit een ver weg gelegen dorp, totaal andere taken toebedeeld gekregen dan de 'gewone' vrouwen in het dorp; Zij had van haar moeder alles geleerd wat nodig was om jonge vrouwen bij te staan bij de geboorte en het verzorgen van hun pasgeborenen en was dan ook in de wijde omtrek bekend als vroedvrouw, baker en min. Ook zij werd 'betaald' met de opbrengsten van het land en uit de veeteelt, maar zij werkte zelf nooit op het land of in het huishouden.

Vroedvrouw was in feite het enige 'vrije beroep' dat door vrouwen in de Fouta Djalon werd uitgeoefend en daarnaast was het ook het enige beroep voor vrouwen, waarbij zij vaak langere tijd van huis waren, rondreizend van dorp naar dorp en vaak dagen achtereen logerend op het erf van vreemden. De vroedvrouw stond in hoog aanzien, maar was ook altijd een halve buitenstaander.

Door hun kennis van de geneeskrachtige kruiden, waar zij gebruik van maakten bij bevallingen en door de nauwelijks verstaanbare geruststellende woorden die zij jonge moeders fluisterden, werden hen ook vaak bovennatuurlijke gaven toegerekend. Ze werden dan ook gevreesd, als beoefenaars van de 'Gri-gri'; De zwarte magie, die het leven van de bevolking van West Afrika weliswaar volledig beheerste, maar ook altijd een zweem van illegaliteit om zich heen had, al was het alleen maar omdat de Islam, de nieuwe godsdienst, van de blanke mannen uit het noorden, tovenarij ten strengste verbod.

Een zelfde positie in de gemeenschap had ook Massambou, wiens beroep eigenlijk dat van een veredelde dierenarts was, maar wiens activiteiten het simpelweg gezond houden van het vee en het verzorgen van de zieke dieren ruimschoots overstegen.

Okoumifo; Hoefsmid, was de officiële benaming van zijn functie, maar iedereen in de Fouta Djallon wist dat die term stond voor veel meer, dan het beslaan van de ezels en de, in dit district, zeer zeldzame paarden; De hoefsmid was de onbenoemde, maar alom erkende bemiddelaar tussen het gewone volk en de geesten.

Massambou danste en zong op bruiloften, begrafenissen en bij doopplechtigheden. Hij kende de oude geheime gebeden voor een goede oogst en de bezweringen ter bescherming tegen duistere krachten. Hij oefende de dansen, die gepaard gaan met de festiviteiten ter gelegenheid van de benoeming van dorpschouwen, met de jonge dorpsbewoners. Hij kende de liederen die gezongen dienden te worden bij de oogst- en slachtfesten en hij kon ook de Soundiata, het heldenepos, dat de overwinningen van de legendarische Malinké-koning Soundiata Keita bezong, uit het hoofd voordragen.

Zonder de inspanningen van de hoefsmiden zouden de oude gebruiken van de Malinké-cultuur allang in vergetelheid zijn

geraakt en waren de bewoners van de Fouta Djalon geheel overgeleverd geweest aan de krachten van de natuur.

Massambou had al deze vaardigheden geleerd van zijn grootmoeder Ama en van zijn tante Nja, die afkomstig waren uit een eeuwenoud geslacht van 'griots', de rondtrekkende minstrelen, die al honderden jaren de geschiedenis en de cultuur van het vruchtbare land ten zuiden van de Sahara bezongen en zodoende voor het nageslacht bewaard hadden.

En de kleine Ma Kouyaté zoog al deze vaardigheden van haar vader en de kennis en kunde van haar moeder op, als een dorstig veulen.

Het huiselijk leven op hun eigen erf werd voornamelijk gekenmerkt door, in de ogen van de andere bewoners van het dorp, ongebruikelijke stilte. Het kwam maar weinig voor dat zowel Massambou als Kandia thuis waren. Vaak waren ze er geen van beiden en als ze er wel waren werd er niet, zoals op andere erven, de hele dag gewerkt in de keuken; Er was altijd wel iemand, een buurvrouw, of de vrouw van een van de dorpsoudsten, die 's ochtends, 's middags en 's avonds bij hun erf aan kwam lopen, met een volle schaal 'Tóh', een soort polenta van gierstmeel, met een pittige okra of pepersaus eroverheen.

Toen Ma Kouyaté nog te klein was om zelf met haar vader of haar moeder mee te gaan, hield zij zich meestal bezig met het vlechten van de poppetjes, die haar moeder altijd uitdeelde aan gezinnen met jonge kinderen, of anders speelde ze elders met de kinderen uit het dorp. Later ging zij steeds vaker met een van beide ouders mee op reis of op kraamvisite.

Zo leerde ze van de koeherders hoe je een kudde runderen over een beek moet drijven en van de geitenhoeders hoe je de geiten met fluittoontjes kunt verleiden om naar je toe te komen, of een kraal in te huppelen. Van de berijders van ezelkarren leerde ze hoe je de ezels de juiste kant op kunt

sturen, door met een stok zachte tikjes op hun schouders te geven en van haar moeder leerde ze baby'tjes in te bakeren met lange windsels van katoen en ze te laten drinken uit een kalebas. Van haar moeder leerde ze ook de wilde kruiden, zwammen en wortels te herkennen en hoe je ze met een mortel kunt vermalen tot een papje, drankje, zalfje, of pommade.

Echt onderricht in de rituelen, die haar vader uitvoerde als sjamaan, ontving ze niet, maar zij was er altijd bij en kende de kruiden die hij innam om in trance te raken. Af en toe ving zij ook flarden op van de bezweringen die hij daarbij uitsprak.

Wél onderwees hij haar in het schrift van de blanke mannen uit het Noorden en zij leerde zo de taal, waarin hun 'heilige' boek de Kor'an geschreven was, te ontcijferen en enkele van de teksten daarin uit te spreken en te begrijpen.

Ma Kouyaté was, in de ogen van de dorpelingen, een 'raar' meisje en met het verstrijken van de tijd begonnen zij hun kinderen te waarschuwen, dat het wellicht niet verstandig was om al te vriendschappelijk met dit vreemde kind om te gaan.

Ver weg van het gebabbel van de dorpsvrouwen en het gekibbel en geschreeuw van spelende kinderen en zonder het gekrakeel waarmee het koken van maaltijden gepaard ging om zich heen, bleek Ma Kouyaté in staat om, zo lang de zon het erf bescheen, te lezen, te leren en te mijmeren over "De Enige God" en over hoe die zich verhiel tot de djinns van haar voorouders. Als de zon verdwenen was, keek zij soms uren naar de Maan en de sterren en dacht na over het begrip 'lotsbeschikking', waar de Kor'an vol mee stond en over 'de zin van het leven', als alles bepaald zou zijn door hogere machten en zij kwam tot de conclusie, dat zij, als zij later groot was, haar blik niet zou willen richten op het verleden, maar op de toekomst.

Toen zij voor de eerste keer de bloedingen kreeg die van een meisje een vrouw maken, durfde ik Ma Kouyaté voor het

eerst rechtstreeks in aanraking te brengen met de geest van haar overgrootmoeder, naar wie zij door haar ouders vernoemd was. Ik fluisterde heel voorzichtig de woorden in haar oor die ik haar vader jaren geleden had ingefluisterd, toen hij er klaar voor was : “Vrees niet, kleine mens, ik ben de ziel van jouw voorouders en ik waak over jou, al vanaf jouw geboorte”.

Verschrikt keek zij op van de rode vlek die zich in haar wollen dekbed had gevormd en keek om zich heen; “Waar komt die stem vandaan ?”, dacht ze en ze probeerde, in het halfduister van haar, met een deken van de rest van het huis afgescheiden ‘kamertje’ te zien, of er zich nóg iemand in de ruimte bevond. Ze wikkelde haar dekbed om haar lendenen en stond op. Met haar vrije hand duwde zij de deken, die aan een touw voor haar bed hing, opzij en keek gespannen de huiskamer in. Ook daar was niemand te bekennen. Ze draaide zich weer om en pijnigde haar ogen, om te zien of ik misschien toch verstopt zat achter haar bed, maar toen zij mij ook daar niet kon ontwaren, nam ze een diepe teug adem, blies die weer langzaam uit en sprak toen op rustige toon : “Ik heb je gehoord, Djinn en ik verwelkom je in mijn leven.”

Ik had nooit verwacht dat ons ‘contact’ zo snel en eenvoudig zou kunnen ontstaan en hield daarom even mijn adem in, maar toen ik in haar vastberaden ogen keek, wist ik dat wij een sterkere band hadden gesmeed, dan ik ooit eerder met een van mijn reisgenoten had ervaren.

Vanaf dat moment, zo had het lot beslist, zouden Ma Kouyaté en ik onafscheidelijk zijn, voor zolang als haar leven nog zou duren.

Lied 3 : Het Grote Water

Mijn huidige beschermeling, Effee, kijkt, met een doffe blik in zijn ogen, uit over de onvoorstelbare weidsheid van de Atlantische Oceaan, die zich van hier, de kust van de Spaanse Sahara, uitstrekt tot aan de Golf van Mexico en de Caraïbische eilanden.

Hij kan zich geen voorstelling maken van de eindeloosheid van de zeereis die zijn bet-bet-betovergrootmoeder ooit gemaakt moet hebben en van de verschrikkingen van de slavernij, waar zij destijds, ongeveer 250 jaar geleden, aan overgeleverd moet zijn geweest.

Effee is van huis vertrokken in de terreinwagen, die hij voor de Malinese pleegzoon van zijn moeder gekocht heeft, om hier, ver van huis, terwijl hij over deze eindeloze weg door de Sahara rijdt, uren lang met mij te kunnen praten, op weg naar het gebied in West-Afrika, waar zijn voorouders ooit vandaan zijn weggevoerd, de Oceaan over, een onbekende en ongewisse toekomst tegemoet.

Af en toe stelt hij een korte vraag, maar verder staart hij voor zich uit; Over de weg die voor hem ligt, over de goudgele zandheuvels die aan zijn linkerkzijde liggen én, zoals nu, over de diepblauwe verte die zich aan de passagierszijde, mijn kant, uitstrekt tot aan de horizon. "Heeft zij zwaar geleden?", vraagt hij, terwijl hij over mij heen tuurt, in de richting van de kalm voortkabbellende zee, "Of gaven jouw bescherming en haar gedegen opvoeding haar een voorsprong op haar lotgenoten?"

Ik vertel hem in detail over de oerkracht, waarmee Ma Kouyaté de gruwelijke ervaringen die zij, tijdens de haar opgedrongen reis, heeft moeten doorstaan en over de manier waarop ik gepoogd heb om haar te behoeden voor het ergste lijden...

Ongeveer twee regenseizoenen na de eerste menstruatie van Ma Kouyaté, fluisterde ik Massambou op een vroege ochtend in, dat hij zijn vrouw en dochter moest vragen, of zij met hem mee wilden gaan om zijn tante Nja te bezoeken.

Voor de begrippen van de inwoners van de Fouta Djallon had Nja Kouyaté inmiddels al een leeftijd bereikt, die er toe uitnodigde om over de eindigheid van het leven na te denken en mijn verzoek om haar op te gaan zoeken, verwonderde Massambou dan ook niet in het minst; Volgens zijn levensovertuiging was het beter om afscheid te nemen van je geliefden, al ruim voor de komst van het onafwendbare einde.

De zon liet nog maar nauwelijks haar eerste stralen over het laagland ten westen van Gada-Woundou schijnen, maar hun warmte was al voelbaar en de lemen huizen van het dorp stonden door hun rossige gloed al in vuur en vlam.

Massambou en Kandia hadden de ezelkar volgeladen met cadeautjes voor al de bekenden die zij in Tougoué hoopten te gaan treffen en met een paar bundels wol, die tijdens de reis als zitkussen gebruikt konden worden en die bij aankomst als betaling konden dienen voor allerlei zaken, die in Gada-Woundou schaars waren. Achter de ezelkar had Massambou bovendien een jonge koe gebonden, waar zijn schoonfamilie bij zijn vorige bezoek om gevraagd had.

Terwijl zij stap voor stap haar geboortedorp achter zich in de ochtendmist zag verdwijnen, kon Ma Kouyaté, die met haar rug naar haar ouders toe achter op de kar zat, de gedachte niet verdringen dat zij nooit meer hier, in Gada-Woundou, terug zou keren.

Dit moment had zij al lang verwacht; Iedere keer als zij met haar vader of haar moeder op pad was gegaan had zij al gevoeld dat zij ooit haar dorp voorgoed zou verlaten, om meer van de wereld te gaan zien dan deze kleine benepen gemeenschap, waar zij zich met de jaren steeds meer als een